

OKUL DEĞİŞKENLERİNİN AKADEMİK BAŞARIYA OLAN ETKİSİNE YÖNELİK ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sait AKBAŞLI *, Pelin KÖSECE **, Meral BALTA UÇAN ***

Özet

Bu çalışmada, öğrencilerin başarı veya başarısızlıkları üzerinde etkili olduğu düşünülen çeşitli okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisinin öğrenci tarafından nasıl algılandığı üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda, öğrencilerin başarısını etkileyen temel okul değişkenleri “okulun ortamı/iiklimi”, “Öğretmenlerin öğrenciye yaklaşımları”, “Öğrencinin sosyal potansiyeli” ve “okulun fiziki yapısı ve okul yönetiminin tutumu” olmak üzere 4 alt boyutta toplanmıştır. Durumlar arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin bazı değişkenlere göre değişip değişmediğini açıklamayı hedef aldığından bu çalışma, betimsel nitelikli, tarama modeline dayalı bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma evrenini, 2016-2017 öğretim yılında İİksan Anadolu Lisesinde öğrenim gören 420 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler, aritmetik ortalama, t-testi, tek yönlü ANOVA, frekans, yüzde ve standart sapma gibi istatistikî işlemler yapılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın, her bir boyutuna verilen öğrenci cevapları incelendiğinde en yüksek ortalamanın öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımı boyutunda olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerinin sınıf düzeyine ve kız öğrenciler lehine olacak şekilde cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Fiziki koşul, öğretmen yaklaşımı, sosyal potansiyel, okul şartları, liderlik

INVESTIGATING THE VIEWS OF STUDENTS RELATED TO THE EFFECT OF SCHOOL VARIABLES UPON ACADEMIC SUCCESS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES

Abstract

In this study, how students perceived the effect of various school variables considered as efficient on their success and/or failure upon student success was emphasized. In this sense, basic school variables that affected the success of students were grouped under 4 sub-dimensions as “environment/climate of the school,” “manner of students towards the students,” social potential of the students,” and “physical structure of the school and attitude of school managers.” The research was descriptive and screening model based because of aiming to

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye, sakbasli@gmail.com, Orcid id: 0000-0001-9406-8011

** Dr. Öğrencisi, Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye, pelinksc91@gmail.com, Orcid id: 0000-0003-1795-1323

*** Öğrt, İİksan Anadolu Lisesi, Ankara, Türkiye, meralbaltaucan@hotmail.com, Orcid id: 0000-0003-3459-4372

explain the relationships between the cases and whether the relationships changed according to some variables. The study group of the research included 420 high school students studying at İlsan Anatolian High School in 2016-2017 academic year. The data were analyzed performing statistical processes such as arithmetic average, t-test, one-way ANOVA, frequency, percentage and standard deviation. As result of the analyses, it was determined that the highest average was on manner of teachers towards the students when the answers of the students for each dimension were analyzed. Furthermore, it was concluded that the views of the high school students related to the effect of school variables upon student success differed significantly in terms of gender in favor of female students and level of grade. Offers were suggested in accordance with obtained results.

Key words: Physical condition, manner of teacher, social potential, school conditions, leadership

GİRİŞ

Bireyin donanımını ön plana çıkaran çağımız bilgi toplumlarında, farklı beceri ve düşünme şekillerine sahip bireyler yetiştirilmesi eğitim sistemlerinin temel hedefi haline gelmiştir. Bu çerçevede, belirlenen hedeflere uygun içerik seçimi, etkili yöntem ve teknik kullanımı ve hedeflere ulaşılma düzeylerini yeniden yapılandırma yoluyla öğrenci başarısı ve donanımı artırılmaya çalışılmaktadır. Tüm bu çalışmaların yanında yazılı olmayan ancak örtük olarak öğrenci başarısını doğrudan etkileyebileceği düşünülen bir diğer öge ise okul değişkenleridir.

Okulların, öğrenci üzerindeki etkisini belirlerken kullanılan sosyolojik öğeleri, yani okullar arasındaki farklılıkların kaynağını tespit etmeye yarayan boyutları, okul değişkenleri olarak kabul etmek mümkündür. Kurul Tural (2002)'a göre, bir üretim süreci olan eğitimin temel ilgi odağı insandır. Dolayısıyla, eğitim sürecinde üretilmeye çalışılan ürünü, (istendik davranışlar) etkileyen çok sayıda etken bulunur. Bu etkenlerden biri olan okul şartları, içerisinde okulun iklimini, öğretmenlerin öğrenciye yaklaşımlarını, okulun öğrencinin sosyal potansiyelini geliştirmeye olan katkısını, okulun fiziki yapısını, okul yönetiminin tutumunu ve daha pek çok değişkeni çatısı altında toplayan şemsiye bir kavramdır. Klopff ve diğerleri' ne göre (1982, Akt: Balcı, 1988) etkili okul, tanımlanması güç bir kavram olmakla birlikte "öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimlerinin en uygun sağlandığı optimum bir öğrenme çevresinin yaratıldığı okul" dur. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi öğrencinin bütünsel başarısında okul etkililiğinin rolü oldukça önemlidir.

Okulların etkililiği konusu öğrenci başarısını ve dolayısıyla toplumsal değişme ve gelişmede en önemli ögenin birey olduğunu savunan pek çok ülkenin ilgilendiği bir konudur. Bu konu ile ilgili yapılan bazı çalışmalar mevcuttur, ancak geçmişten günümüze bu çalışmalar incelendiğinde okulların varlığını sorgulayacak derecede etkisizliğine vurgu yapan çalışmaların da olduğu görülmektedir. Bunlardan biri ABD'de James Coleman ve arkadaşları (1966)

tarafından yapılan Coleman Raporu olarak ta bilinen çalışmadır. “Eğitimde Fırsat Eşitliği” konusunun ele alındığı Coleman Raporu’nda öğrencinin arka plandaki özelliklerinin, öğrencinin başarısını belirlemede okul tabanlı değişkenlere göre daha etkili olduğu (Coleman Raporu, 1966, Akt: Jansen, 1995; Dodson, 2005:7; Harbaugh, 2005: 25) ve öğrencilerin başarı oranlarının hangi okula gittiklerinden çok ailelerinin durumları hakkındaki bilgiyle daha iyi tahmin edilebileceği sonucuna ulaşılmıştır (Stefano, 2003: 25). Benzer şekilde Plowden Raporu’nda da (1967) çocuklardaki değişimde, okullar arasındaki farklılıklardan çok aileler arasındaki farklılıkların daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Plowden Raporu, 1967, Akt: Doran, 2004: 26). Yapılan bu çalışmalara karşılık okulların öğrenci başarısı üzerinde etkisi olduğunu savunan, oldukça zor şartlar altında eğitim-öğretim yapan düşük sosyo ekonomik düzeydeki okulların yüksek düzeyde başarı sağlayabildiklerini gösteren araştırmalar da mevcuttur. Bunlardan biri, Weber’in (1971), başarılı öğrencilere sahip düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda yaptığı çalışmadır. Bu çalışmada, gecekondü bölgesindeki çocukların okuma yazma becerilerinin nasıl kazanılacağı üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak bu okullardaki öğrencileri başarılı yapan sekiz özellik belirlenmiştir: güçlü yönetsel liderlik, öğrenci başarısına yönelik olumlu beklentiler, olumlu okul atmosferi, okuma becerisi üzerinde ısrarla durma, okuma becerisini kazandırmaya yönelik ek personel kullanımı, öğretimin bireyselleştirilmesi ve öğrenci gelişiminin sürekli izlenmesidir (Akt: Şişman, 1996: 8; Harbough, 2005: 26-27). Benzer şekilde Brookover ve Lezotte (1978), başarı testlerinde sürekli ilerleme gösteren altı okul ve sürekli düşüş gösteren iki okulda yaptıkları çalışmada bu farklılıkların nedenini belirlemeyi amaçlamış ve öğrenci başarısına katkıda bulunan faktörlerin personel arasındaki misyon ve vizyon algısı; güvenli ve düzenli bir çevre; güçlü bir öğretimsel liderlik; öğrenci başarısına yönelik yüksek beklentiler ve öğretim programının yakından izlenmesi olduğu sonucuna ulaşmışlardır (1978, Akt: Landis, 1998: 25; Harbaugh, 2005: 28). Okul değişkenlerinin öğrenci başarısında belirleyici olduğunu gösteren bu çalışmalara her geçen gün yenisi eklenerek bu konu üzerine olan ilgi artmaktadır.

Ülkemizde okulların etkililiği konusunda yapılan çalışmalarda da elde edilen etkili okul değişkenlerinin benzer olduğu görülmektedir (Şişman, 1996; Baştepe 2002; Helvacı ve Aydoğan, 2011). Örneğin Şişman (1996) hazırladığı araştırma raporunda etkili okul değişkenleri olarak; okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci, okul programı ve eğitim-öğretim süreci, okul kültürü ve ortamı, okul çevresi ve veliler alt boyutlarını belirlemiştir. Helvacı ve Aydoğan (2011) ise bir okulun etkili olabilmesini, yine benzer olan bu etkililik boyutlarının etkili, verimli ve eğitime dönük olmasına bağlamıştır.

Yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre etkili okulları daha az etkili olan okullardan ayıran özelliklerin isimleri farklı olsa da içeriklerinin benzer olduğu görülmektedir. Edmonds (1979), etkili okulların beş özelliği olduğunu vurgulamaktadır:

- Etkili okullar, eğitim öğretimle ilgili hedeflerini açık bir şekilde ortaya koymalıdır.
- Etkili okullar, özel ve genel boyutlarda sistematik değerlendirme yapmalıdır.
- Etkili okullarda tüm öğrencilerin etkili öğrenebileceği beklentisi vardır.
- Etkili okul, öğretime ve öğrenmeye teşvik eden güvenli bir iklime sahiptir,
- Etkili okullarda eğitimcilerin ilkeleri vardır.

Bu çerçevede yapılan literatür taraması neticesinde etkili okulun temel özellikleri aşağıda sunulan boyutlar altında incelenebilir.

Okulun ortamı/iklimi: Okul iklimi, bir okulda bulunan tüm paydaşların tutumları, duyguları ve davranışlarıyla ilişkili olay ve konulardan oluşmaktadır. Her bir okulu diğerinden ayıran ve tüm üyelerinin davranışlarının şekillenmesinde rolü olan öge okul iklimidir. Hoy, Tarter ve Kottamp (1991) yaptıkları araştırmalar neticesinde okul iklimini altı alt boyutta ele almışlardır. Bunlar; destekleyici müdür davranışları, yönlendirici müdür davranışları, sınırlayıcı müdür davranışları, mesleki öğretmen davranışları, samimi öğretmen davranışları ve serbest öğretmen davranışlarıdır. Tüm bu davranışların sonucunda kurumdaki her bireyi etkileyen bir davranış örüntüsünün meydana gelerek okul iklimini oluşturduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımları: Öğretmenlerin sınıf içi tutum ve davranışları, öğrenme iklimi ve öğrencilerin motivasyonu üzerinde etkili olmasının yanı sıra akademik, sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde de etkilidir (Sezer, 2018). Öğrenci kendisini yakınlık duyduğu, kendisine değer veren ve samimi davranan bir öğretmenin sınıfında; kendisine saygı duymayan, özveri ile yaklaşmayan bir öğretmenin sınıfından daha güvende hisseder ve daha mutlu olur. Öğretmen ve öğrenci arasında karşılıklı sevgi ve saygının olduğu bir sınıf ortamı hem öğrencinin duygusal gelişimini destekler hem de ders başarısını artırır.

Öğrencinin sosyal potansiyeli: Arkadaş ortamı, öğrencilerin katıldığı sosyal aktiviteler, yapılan grup çalışmaları, sınıf içindeki istenmeyen öğrenci davranışları, ders başarısına yönelik yüksek ve düşük beklentisi olan arkadaş çevresi öğrencilerin sosyal potansiyelini oluşturur. Karşılıklı etkileşim halinde olan öğrencilerin birbirleri üzerindeki etkisi onları olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir.

Okulun fiziki yapısı ve okul yönetiminin tutumu: Okulun fiziksel yapısı, görünümü, kullanılışı, sağlık koşullarına uygunluğu uygun ve çekici olmalıdır. Fiziksel yapı ve düzenlenişin çekiciliği, öğrenciyi zamanını okul içinde kullanmaya yöneltmeli, öğrenci sokağa yönelme gereksinimi duymamalıdır

(Başar, 1994). Bu nedenle okulun fiziki yapısının eğitim-öğretim faaliyetlerini destekleyici biçimde planlanması ve düzenlenmesi gerekmektedir. Benzer şekilde, öğrencilerin akademik başarısını ve bütünsel gelişimini hedefleyen okul yönetimleri, bu hedeflerin gerçekleşmesine yönelik olarak öğretmen ve öğrencilere yardım etmeli, onları başarıya teşvik etmeli ve bu doğrultuda her türlü imkanı sağlamaya gayret etmelidir.

Türkiye’de eğitim ve öğretimin etkinliği ile ilgili tespitlerde, okulların gittikçe etkisizleştiği, amaç ve işlevlerini yerine getiremediği, öğrencilerin ulusal ve uluslararası geniş ölçekli sınavlarda başarısızlığının arttığı, Türkiye'deki mevcut eğitim sisteminin öğrencilere temel beceriler dahil yeterli yetkinlikleri kazandıramadığı görülmektedir. Öğrenci başarısına, okulların yapı ve şartlarının etkisi ve bu etkinin öğrenci boyutunda nasıl algılandığı konusunda alanyazında eksiklik olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca öğrencilerin hem yüksek hem de eşit şekilde yapılan bir öğretime ihtiyaçları vardır. Bir okulun öğrenci üzerindeki etkisinin diğer bir okuldan farklı olması, öğrencilerin hem mevcut hem de gelecekteki başarı durumlarını da farklılaştıracaktır. Okullara ait değişkenlerin öğrenci üzerindeki etkisinin belirlenmesi, bu değişkenlerin istedik hedefler doğrultusunda yönetilmesini sağlayacağı için önemlidir. Bu çalışmada da, öğrencilerin başarı veya başarısızlıkları üzerinde etkili olduğu düşünülen çeşitli okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisinin öğrenci tarafından nasıl algılandığı üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda, öğrencilerin başarısını etkileyen temel okul değişkenleri “okulun ortamı/iklimi”, “Öğretmenlerin öğrenciye yaklaşımları”, “Öğrencinin sosyal potansiyeli” ve “okulun fiziki yapısı ve okul yönetiminin tutumu” olmak üzere 4 alt boyutta toplanmıştır. Belirlenen araştırma problemine yönelik olarak şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisine yönelik görüş düzeyleri nedir?
2. Lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisine yönelik görüşleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisine yönelik görüşleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma; çeşitli okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci algısını belirlemek amacıyla yapılan nicel bir çalışmadır. Durumlar arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin bazı değişkenlere göre değişip değişmediğini açıklamayı hedef aldığından betimsel nitelikli, tarama modeline dayalı bir çalışmadır. Kaptan’a (1995) göre, betimsel araştırmalar olanı olduğu gibi ortaya koymaya yönelik araştırmalardır. Araştırmaya konu olan

olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Buna dayalı olarak bu çalışmada, lise öğrencilerinin algılarına göre, akademik başarıya etki ettiği düşünülen okul şartları değerlendirilmeye çalışılarak çeşitli değişkenler açısından ele alınmıştır.

Çalışma Evreni

Araştırmanın evreni lise öğrencileridir. Araştırmanın çalışma evrenini belirlerken, olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden, seçişiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini, 2016-2017 öğretim yılında İksan Anadolu Lisesinde öğrenim gören 420 lise öğrencisi oluşturmaktadır. 13 şubeden tesadüfi olarak seçilen 420 öğrenci içerisinde 9'uncu, 10'uncu, 11'inci ve 12'nci sınıflar olmak üzere her sınıf düzeyinden öğrenci yer aldığından, seçilen örneklem grubunun evreni temsil yeterliliğinin olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan 420 öğrencinin cinsiyete ve sınıf düzeyine göre dağılımı tablo 1 ve tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	Frekans (N)	Yüzde (%)
Kız	240	57.1
Erkek	180	42.9
Toplam	420	100.0

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 240'ı (%57.1) kız ve 180'i (%42.9) erkektir. Kız ve erkek öğrenci sayılarının birbirine yakın olması araştırmanın cinsiyet değişkenine bağlı olarak yapılan analizlerinin güvenilirliğini artırması açısından önemlidir.

Tablo 2. Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sınıf	Frekans (N)	Yüzde (%)
9.Sınıf	92	21.9
10.Sınıf	78	18.6
11. Sınıf	130	31.0
12.Sınıf	120	28.6
Toplam	420	100.0

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan lise öğrencilerin 92'si (%21.9) 9.sınıf düzeyinde, 78'i (%18.6) 10.sınıf düzeyinde, 130'u (%31.0) 11.sınıf düzeyinde ve 120'si (%28.6) 12.sınıf düzeyinde öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Okulların fiziki ve sosyal yapılarının öğrenci üzerindeki etkilerinin farklı boyutlarda ele alındığı çalışmalara yönelik alanyazın taraması yapılarak sürece başlanmıştır. Yapılan alanyazın taramasının ardından örneklem grubuna dahil olmayan 10 lise öğrencisinden, akademik başarıları üzerinde okulun ne gibi etkilerinin olabileceğine dair görüşlerini yazmaları istenmiştir. Oluşturulması planlanan maddeler için ayrıca, Hacettepe Üniversitesi'nde görev yapan alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Yapılan bu çalışmaların ardından taslak olarak 30 madde hazırlanmıştır. Hazırlanan bu maddeler farklı iki üniversiteden alan uzmanlarına gönderilerek kapsam geçerliği açısından görüşleri alınmıştır.

Örnekleme dahil olmayan farklı bir lisede öğrenimlerine devam eden 150 lise öğrencisine hazırlanan form uygulanarak maddelerin anlaşılabilirliği, açıklığı ve yeterliği ile ilgili pilot çalışma yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizi yapılmış ve hazırlanan veri toplama aracının Cronbach Alpha değeri .87 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ölçme aracının yapı geçerliğini sağlamak amacıyla pilot uygulamadan elde edilen veriler üzerinde faktör analizi yapılmıştır. 150 lise öğrencisiyle yürütülen pilot çalışma sonunda yapılan faktör analizi sonuçlarına göre 4 faktörlü 20 madde içeren bir yapı elde edilmiştir. Alan uzmanlarının fikirleri doğrultusunda bu faktörler; "okulun ortamı/iklimi", "öğretmenlerin öğrenciye yaklaşımları", "öğrencinin sosyal potansiyeli" ve "okulun fiziki yapısı ve okul yönetiminin tutumu" şeklinde isimlendirilmiştir.

Ölçme aracı, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmaya katılanlara ait kişisel bilgiler; ikinci bölümde ise dört alt boyutlu ve 20 maddeden oluşan beşli likert tipi ölçme aracı kullanılmıştır. Her bir maddeyle ilgili olarak yapılan öğrenci tercihleri için beş seçenek verilmiş olup bu seçenekler "Hiç Katılmıyorum", "Katılmıyorum". "Kararsızım" "Katılıyorum" ve "Tamamen Katılıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Geliştirilen veri toplama aracı, 420 lise öğrencisine uygulanmıştır. Uygulama öncesinde öğrencilere, bilgilerin gizli tutularak sadece araştırma verisi olarak kullanılacağına dair bilgi verilmiş olup maddeleri dikkatli okuyarak kendi düşünceleri doğrultusunda doldurmaları gerektiği söylenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde SPSS istatistik programından yararlanılarak betimsel ve çıkarımsal istatistik kullanılmıştır. Veriler, aritmetik ortalama, t-testi, tek yönlü ANOVA, frekans, yüzde ve standart sapma gibi istatistiki işlemler yapılarak analiz edilmiştir. Elde edilen farkların anlamlı olup olmadığını belirlemede "anlamlılık düzeyi" .05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın, “Lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisine yönelik görüşleri nasıldır?” şeklindeki birinci alt problemine yönelik yapılan analizlere ait istatistikî bilgiler tablo 3, tablo 4, tablo 5 ve tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Okul Değişkenlerinden Okulun Ortam/İklimi Boyutunun Akademik Başarı Üzerindeki Etkisine Yönelik Görüşleri

Maddeler	X	ss
Okulumun sosyal statüsü bana çalışma şevki verir.	2.65	1.18
Okulumun sınav başarıları beni çalışmaya sevk etmektedir.	3.10	1.25
Okul başarımda, okulumun sosyal faaliyetleri etkilidir.	3.0	1.34
Sınıflar arasındaki bilgi yarışmaları, bilgi seviyemizi arttırmaktadır.	2.93	1.37
Okulumun sosyal çevrede olumlu anılması çalışma performansımın ve ders başarımlarımın artmasında etkilidir.	3.51	1.24

Tablo 3 incelendiğinde okulun ortamı/iklimi boyutunun akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerde en yüksek ortalamanın “okulumun sosyal çevrede olumlu anılması çalışma performansımın ve ders başarımlarımın artmasında etkilidir” (3.51) maddesi olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin, okulun olumlu anlamda tanınmasının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğini düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. Lise Öğrencilerinin Okul Değişkenlerinden Öğretmenlerin Yaklaşımı Boyutunun Akademik Başarı Üzerindeki Etkisine Yönelik Görüşleri

Maddeler	$\bar{X}$	ss
Öğretmenlerimin davranışları bana rol-model olmaktadır.	4.04	1.06
Öğretmenlerimin bireysel yaklaşımları beni daha fazla çalışmaya yöneltmektedir.	4.06	1.07
Öğretmenlerin etkileyici ders anlatımları ders başarımlarımı etkilemektedir.	4.29	1.01
Okul rehberlik faaliyetleri ders çalışma ve başarımlarımı etkilemektedir.	3.40	1.22
Çalışmalarımın öğretmenler tarafından desteklenmesi beni daha fazla çalışmaya motive etmektedir.	4.12	1.01

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımları boyutunun akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerde en yüksek ortalamanın “Öğretmenlerin etkileyici ders anlatımları ders başarımlarımı etkilemektedir” (4.29) maddesi olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin gözünde, etkili ve verimli bir sınıf içi öğretim sürecinin ders başarısını artırdığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5. Lise Öğrencilerinin Okul Değişkenlerinden Öğrencilerin Sosyal Potansiyeli Boyutunun Akademik Başarı Üzerindeki Etkisine Yönelik Görüşleri

Maddeler	$\bar{X}$	ss
Arkadaş ortamım beni daha çok çalışmaya yöneltmektedir.	3.14	1.3
Arkadaşlarımın katıldığı sosyal aktiviteler beni olumlu yönde etkilemektedir.	3.01	1.26
Arkadaşlarımla yaptığım grup çalışmaları ders başarılarımı arttırmaktadır.	3.21	1.27
Sınıftaki uygunsuz öğrenci davranışları derslerimi olumsuz yönde etkilemektedir.	4.01	1.21
Geleceklerine yönelik yüksek hedefler belirleyen arkadaşlarım beni olumlu yönde etkilemektedir.	3.85	1.21

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin sosyal potansiyeli boyutunun akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerde en yüksek ortalamanın “Sınıftaki uygunsuz öğrenci davranışları derslerimi olumsuz yönde etkilemektedir” (4.01) maddesi olduğu görülmektedir. Bu durum sınıftaki diğer öğrencilerin davranışlarının ders başarıları üzerinde etkisi olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6. Lise Öğrencilerinin Okul Değişkenlerinden Okulun Fiziki Yapısı ve Okul Yönetiminin Tutumu Boyutunun Akademik Başarı Üzerindeki Etkisine Yönelik Görüşleri

Maddeler	$\bar{X}$	ss
Sınıfın fiziki şartları derse katılma motivasyonumu ve başarıyı arttırmaktadır.	3.65	1.2
Ders başarımda, okul kütüphanesindeki kaynakların etkisi vardır.	2.5	1.27
Fen laboratuvarları dersleri daha iyi anlamamızda etkilidir.	2.9	1.55
Okulda spor salonu olması sportif faaliyetlerdeki başarıyı arttırmaktadır.	3.16	1.57
Okul yönetiminin tutumu ders başarımda etkilemektedir.	3.6	1.34

Tablo 6 incelendiğinde okulun fiziki yapısı ve okul yönetiminin tutumu boyutunun akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerde en yüksek ortalamanın “Sınıfın fiziki şartları derse katılma motivasyonumu ve başarıyı arttırmaktadır” (3.65) maddesi olduğu görülmektedir. Bu durum sınıfta eğitim-öğretim sürecini etkileyebilecek her türlü donanımı kapsayan fiziki şartların öğrencilerin ders başarıları üzerinde etkisi olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ölçme aracının her bir boyutuna verilen öğrenci cevapları incelendiğinde en yüksek ortalamanın öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımı (3.98) boyutunda olduğu tespit edilmiştir. Yani öğrenciler, kendilerine rol model olabilecek davranışlarından, bireysel yaklaşımlarından, ders anlatımlarından, okul

rehberlik faaliyetlerinden ve öğretmenlerinin onları desteklemesinden etkilenmekte ve bunu ders başarılarına yansıtılmaktadırlar.

Araştırmanın, “Lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisine yönelik görüşleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindeki ikinci alt problemine yönelik yapılan analizlere ait istatistikî bilgiler tablo 7 ve tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 7. Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyleriyle Okul Değişkenlerinin Akademik Başarı Üzerindeki Etkisine Yönelik Görüşleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

	KT	df	KO	F	Sig.
Gruplar arası	4.49	3	1.49	3.35	.01
Gruplar içi	186.02	416	.44		
Toplam	190.51	419			

Yapılan analizler neticesinde 9.sınıf öğrencilerinin okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerinin puan ortalamaları $x=3.4$, 10.sınıf öğrencilerinin okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerinin puan ortalamaları $x=3.6$, 11.sınıf öğrencilerinin okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerinin puan ortalamaları $x=3.3$ ve 12.sınıf öğrencilerinin okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerinin puan ortalamaları $x=3.37$ olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre lise öğrencilerinin, okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerinin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<.05$). Ortaya çıkan farklılığın hangi sınıf düzeyinden kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçları tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Araştırma Grubunun Sınıf Değişkenine Göre Okul Değişkenlerinin Akademik Başarı Üzerindeki Etkisine Yönelik Görüşleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tukey Testi Karşılaştırılmasını Gösteren Dağılım

	Sınıf değişkenleri	Ortalamalar farkı	p
9.sınıf	10.sınıf	-.19	.22
	11.sınıf	.10	.67
	12.sınıf	.03	.98
10.sınıf	9.sınıf	.19	.22
	11.sınıf	.29*	.01
	12.sınıf	.22	.08
11.sınıf	9.sınıf	-.1	.67
	10.sınıf	-.29*	.01
	12.sınıf	-.06	.84
12.sınıf	9.sınıf	-.03	.98
	10.sınıf	-.22	.08

Sınıf düzeyleri arasındaki okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerin puan ortalamaları farklarının hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre, 10.sınıf öğrencileri ($x=3.6$) okul değişkenlerinin akademik başarıyı etkilediğine yönelik 11.sınıf öğrencilerinden ($x=3.3$) daha çok olumlu görüş belirtmişlerdir.

Araştırmanın, “Lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisine yönelik görüşleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindeki üçüncü alt problemine yönelik yapılan analizlere ait istatistiki bilgiler tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Okul Değişkenlerinin Akademik Başarı Üzerindeki Etkisine Yönelik Görüşleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Kız	240	3.53	.6	4.66	345.99	.0
Erkek	180	3.22	.72			

Tablo 9’da yer alan istatistiki bilgilerde de görüldüğü üzere, lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşleri ($t_{(345)}=4.66$ $p<.05$), cinsiyete göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu farklılığın kız öğrenciler lehine olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine daha olumlu yaklaştıkları söylenebilir. Elde edilen bulgulara göre, lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşleri üzerinde cinsiyetlerinin belirleyici bir role sahip olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan araştırmada, öğrencilerin başarı ve/veya başarısızlıkları üzerinde etkili olduğu düşünülen çeşitli okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 240’ı (%57.1) kız ve 180’i (%42.9) erkektir. Bu öğrencilerin 92’si (%21.9) 9.sınıf düzeyinde, 78’i (%18.6) 10.sınıf düzeyinde, 130’u (%31.0) 11.sınıf düzeyinde ve 120’si (%28.6) 12.sınıf düzeyinde öğrenim görmektedir.

Araştırmanın, “Lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisine yönelik görüşleri nasıldır?” şeklindeki birinci alt problemine yönelik yapılan analizler neticesinde, ölçme aracının her bir boyutuna verilen öğrenci cevapları incelendiğinde en yüksek ortalamanın

öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımı boyutunda olduğu tespit edilmiştir. Yani öğrenciler, kendilerine rol model olabilecek davranışlarından, bireysel yaklaşımlarından, ders anlatımlarından, okul rehberlik faaliyetlerinden ve öğretmenlerinin onları desteklemesinden etkilenmekte ve bunu ders başarılarına yansıtılmaktadırlar. Elde edilen bu bulgunun, öğretmenlerin öğrencilere yönelik yaklaşımlarının daha yapıcı ve hoşgörülü olduğunda, öğrenci başarısını artıracak sonucunu doğuracağı söylenebilir. Maddelerin her birine verilen cevaplar bütün olarak incelendiğinde, lise öğrencileri çeşitli okul değişkenlerinin akademik başarı üzerinde belirleyici etkisi olduğunu düşünmektedirler. Yani okul değişkenlerinin belirlenen hedeflere ulaşma noktasında bir araç olduğunu ve bu değişkenlerin doğru yönetildiğinde öğrenci başarısını artıracakını söylemek mümkündür. Turan (1998) ve Özdemir ve ark. (2010) araştırmasında okul iklimin öğrenci başarısıyla ilişkili olduğu sonuna ulaşılmıştır. Heck (2009)'in araştırmasında da benzer sonuçlara ulaşılmış olup, öğretmen niteliği ve etkililiğinin öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Al Şensoy ve Sağsöz'ün (2015) araştırmasında sınıfın oturma düzeni, konforu gibi mekânsal özelliklere yönelik memnuniyet düzeyi ile öğrenci başarısı arasında anlamlı ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kurul Tural'a (2002) göre ise okul ve aile ile ilgili değişkenlerin öğrenci başarısına etkisi, gerek nicel ve nitel ve gerekse deneysel olarak tasarlanmış araştırmalarla olsun, eğitimsel niteliklerin üretiminin kendine özgü yönlerini ortaya koymaya katkı getirir niteliktedir. Hiç şüphesiz bir öğrencinin akademik başarısı artırılmak istendiğinde, bunu sağlamak için okul, çevre, aile değişkenlerini hepsini ele almak gerekir. Burada öğrencinin akademik ve sosyal anlamda en fazla vakit geçirdiği yerin okul olması sebebiyle, okulu ayrı bir boyut olarak ele alıp içerisinde hangi alt değişkenlerin olacağını belirleyerek bu değişkenlerin akademik başarı üzerindeki etkisini incelemek gerekmektedir. Çünkü Blum (2005)'un da dediği gibi, okul öğrencilerine, onların bütünsel gelişimini sağlayacak bir öğrenme ortamı sağlamalıdır.

Araştırmanın, "Lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisine yönelik görüşleri sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?" şeklindeki ikinci alt problemine yönelik yapılan analizler neticesinde lise öğrencilerinin, okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşlerinin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nartgün ve Çakır'ın (2014) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada farklı sınıf düzeylerindeki öğrencilerin akademik başarıları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılık üzerinde fizyolojik, psikolojik, toplumsal durum ve koşullar gibi birçok faktör olduğu belirtilmiştir. Yapılan bu araştırmada 10.sınıf öğrencileri lehine çıkan bu sonucun hem öğrencilerin okuldaki ilk yılları olması hem de ders içeriklerinin üst sınıflara göre daha az ve sade olması nedeniyle anlamlı olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın, “Lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin öğrenci başarıları üzerindeki etkisine yönelik görüşleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindeki üçüncü alt problemine yönelik yapılan analizlere göre lise öğrencilerinin okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine yönelik görüşleri, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu farklılığın kız öğrenciler lehine olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okul değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisine daha olumlu yaklaşımları söylenebilir.

Elde edilen bu sonuçlara göre yapılacak olan yeni çalışmalara ışık tutması açısından şu önerilerde bulunulmuştur:

- Kız ve erkek öğrencilerin, okul değişkenlerinin kendi akademik başarıları üzerindeki etkisini ve cinsiyete bağlı ortaya çıkan farklılaşmayı daha detaylı incelemek amacıyla nitel çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmenleri, öğrenci gelişimi üzerindeki etkisi konusunda bilinçlendirmek üzere, öğretmen yaklaşımlarına yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.
- Yapılan bu araştırma ilköğretim ve ortaokul kademesine de genişletilerek her kademenin karşılaştırmalı olarak incelenmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Al Şensoy, S. ve Sağsöz, A. (2015). Öğrenci başarısının sınıfların fiziksel koşulları ile ilişkisi. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 16(3), 87-104.
- Balcı, A. (1988). Etkili okul. *Eğitim ve Bilim*, 12(70), 21-30.
- Başar, H. (1994). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baştepe, İ. (2002). *Normal ve taşınmalı eğitim yapan resmi ilköğretim okul yöneticisi, öğretmen ve sekizinci sınıf öğrencilerinin okul (örgütsel) etkililik algıları* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Blum, R. (2005). *School connectedness: Improving the lives of students*. Baltimore, Maryland: Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health.
- Dodson, C. K. (2005). *The relationship between school effectiveness and teachers' job satisfaction in north Mississippi schools*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mississippi University, Oxford.
- Doran, J. A. (2004). *Effective school characteristics and student achievement correlates as perceived by teachers in American style international schools*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Central Florida University, Florida.
- Edmonds, R. (1979). *Effective school for the urban poor, educational leadership*: 15-24. Erişim tarihi: 31/05/2018 <https://pdfs.semanticscholar.org/550b/740eb13c411d36d38f498293472cf64fdcef.pdf>
- Harbaugh, R. J.(2005). *Examining the correlates of effective schools present in an intermediate school: A case study*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Immaculate University, Pennsylvania.
- Heck, R. H. (2009). Teacher effectiveness and student achievement: Investigating a multilevel cross-classified model. *Journal of Educational Administration*, 47(2), 227-249.
- Helvacı M. A. ve Aydoğan İ. (2011). Etkili okul ve etkili okul müdürüne ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 41-60.
- Hoy, W.K., Tarter, J.C. ve Kottkamp, R. B. (1991). *Open schools/ healthy schools: measuring organizational climate*. Erişim tarihi: 31/05/2018 http://www.waynehoy.com/pdfs/open_schools_healthy_schools_book.pdf
- Jansen, J. D. (1995). "Effective schools?", *Comparative Education*, 31(2), 181- 200.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*, Ankara: Tekışık.
- Kurul Tural, N. (2002). Öğrenci başarısında etkili okul değişkenleri ve eğitimde verimlilik. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 39-54.
- Landis, B. C.(1998). *Looking at the effective school characteristics and performance assessment Pennsylvania elementary schools*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Lehigh University.

- Nartgün, Ş. ve Çakır, M. (2014). Lise öğrencilerinin akademik başarılarının akademik güdülenme ve akademik erteleme eğilimleri açısından incelenmesi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 379-391.
- Özdemir, S., Sezgin, F., Şirin, H., Karip, E. ve Erkan, S. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38), 213-224.
- Sezer, Ş. (2018). Öğretmenlerin sınıf yönetimi tutumlarının öğrencilerin gelişimi üzerindeki etkileri: fenomenolojik bir çözümleme, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 534-549.
- Stefano, M. D. (2003). *School effectiveness: The role of the principals in a leading public secondary school in Santa fe province*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Columbia University, Argentina.
- Şişman, M. (1996). *Etkili okul yönetimi araştırma raporu*, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi.
- Turan, S. (1998). Measuring organizational climate and organizational commitment in the Turkish educational context. *Paper Presented at the Annual Meeting of the University Council for Educational Administration* (St. Louis, MO, October 30 – November 1, 1998). ED 429359.

Extended Abstract

In findings related to the efficiency of education in Turkey, it can be noticed that the schools have gradually become more inefficient, the schools cannot fulfill their targets and functions, failure of students in large-scale national and international exams has improved, and the current educational system in Turkey could not fulfill students acquiring the adequate competences including basic skills. It was determined that there have been deficiencies in the literature about the effect of structure and conditions of schools upon student success, and how this has been perceived by the students.

In this study, it was emphasized how various school variables that were considered to be efficient upon success and/or failure of the students was perceived by the students. Within this scope, basic school variables that affected the success of students were grouped under 4 sub-dimensions as “environment/climate of the school,” “manner of students towards the students,” social potential of the students,” and “physical structure of the school and attitude of school managers.” The answers to the questions below were sought upon the determined research problem:

- How are the views of high school students related to the effect of school variables upon student success?
- Do the views of high school students related to the effect of school variables upon students’ success differ according to the level of grade?
- Do the views of high school students related to the effect of school variables upon students’ success differ according to their gender?

This research was a quantitative study carried out for determining the perceptions of students related to the effects of various school variables upon student success. The research was descriptive and screening model based study aiming to explain the relationships between the cases and whether these relationships differed according to some variables. The study group of the research included 420 high school students studying at İlksan Anatolian High School in 2016-2017 academic year. Because there were students from each levels of grade including the 9th, 10th, 11th and 12th grades chosen randomly among 420 students from 13 branches, chosen sample group was possible to mention as representing the population.

The process was started reviewing the literature on the studies discussing the effects of physical and social structures of the schools upon students at different dimensions. Subsequent to the literature review, 10 high school students who were not included into the sample group were asked to write their views on possible effects of the school upon their academic success. The views of specialists carrying on their duties in Hacettepe University were also asked to create the items of the questionnaire that was planned to be created. After these

studies, 30 items were prepared as draft. These prepared items were asked to the specialists from two different universities for their views, and the questionnaire was finalized with totally 20 items. The questionnaire included four different assessment sub-dimensions. These sections were grouped as "environment / climate of the school," "manners of teachers towards the students," social potential of the students," and "physical structure of the school and attitude of the school managers." Five each items were defined for each group in order to assess the factor determined in each sub-dimension. The questionnaire included two sections. In the first section, there were items on personal information of the participants, and in the second section, there was a five-point Likert-type questionnaire including 20 items and four sub-dimensions. Five choices were offered for each item, and these choices were ranked as "I Totally Disagree," "I Disagree," "Neither Agree Nor Disagree," "I Agree," and "I Totally Agree." The questionnaire was performed to the high school students studying at a different high school that was not included into the sample, and a pilot implementation was performed related to the understandability, clarity and adequacy of the items. Obtained data were analyzed, and Cronbach Alpha value of the prepared data collection tool was calculated to be .87. Obtained data was analyzed benefiting from the SPSS statistical software. The data were also analyzed performing statistical processes such as arithmetic average, t-test, one-way ANOVA, frequency, percentage and standard deviation. As result of the analyses performed for the first sub-problem of the research as "How is the view of high school students related to the effect of school variables upon student success?," it was determined that the highest average (3.98) was on manner of teachers towards the students when the answers of the students for each dimension were analyzed. Namely, the students were affected from role-model behaviors of teachers, individual approaches, way of lecturing, school guidance activities, and supporting of teachers, and they reflected these to their success. When the answers given for each item in the questionnaire were analyzed as a whole, it was noticed that high school students various school variables had a determining effect upon academic success. As result of the analyses performed for the second sub-problem of the research as "Do the views of high school students related to the effect of school variables upon students' success differ according to the level of grade?," it was concluded that there was a significant difference between the score average of the views of high school students related to the effect of school variables upon the academic success ($p < .05$). In this research, this result in favor of the 10th grade students was considered to be significant because course contents were less and clearer rather than the upper grades. According to the analyzed related to the third sub-problem of the research as "Do the views of high school students related to the effect of school

variables upon students' success differ according to their gender?," views of the high school students related to the effect of school variables upon academic success created a significant difference in terms of gender ($t_{(345)}=4.66$ $p<.05$). This difference was in favor of the female students. Accordingly, it was possible to mention that female students were more positive for the effect of school variables upon academic success.